

WAH-WAH*

BOGNÁR ANTAL

A katona szorosra pólyált szeme előtt zszibogó, fodros árnyak rebbennek jobbra-balra, összefolyó, pepita foltok úsznak át a feketeségen. Bal keze lazán nyugszik a mellén — néha végtelen időkre belevész a saját lélegzervételének észlelésébe; megemelkedik és lassan süllyed, megemelkedik és lassan süllyed, akárha egy egyetlen jelből álló számsor ismétlődő váratlansággal visszatérő tagjának rövid kanyarral felívelő s meredeken lefelé vonódó szárát írná az e jellel lényegülő légáramlatba sűrűsödött léte: egy, egy egy. A kézből elszivárgott minden erő, súlyáról — messze-messze a halovány vörösbe játszó gomolygástól a szemhéja alatt, s attól mégsem szakadva el — lefejlik a nehézkedés, sóhajnyi érintéssé válik a súly ebben a lebegésben, s ő mindenestül (és teljességgel testetlenül) *benne van* ebben a kiterjedés nélküli és kiterjedés nélkül lüktető pontban, mint valamiféle világ nélküli mindenségben; benne van és kitölti egészen. Kívánságokat és beteljesülést nem ismerő létét egyre elgondolhatatlanabb közeg tapasztja körül, csak szemhéja rezzen meg egyszer-egyszer a pólya alatt, s a bágyadt félálomban mármár teljesen képek és hangok nélküli alakok és események jelennek meg és enyésznek el előtte. A vízcsobogás, ajtócsapkodás, takarók suhogása — valahol — az egyetemes csend háttérévé olvad.

Aztán önkéntelenül figyelni kezdi valaki távoli lépteit, ahogy halkulnak, erősödnek, kopognak, tappognak a folyosó és a lépcsőkön, fülelni kezd valami alig hallható motozásra, kaparászásra, s lassan fölvetődik a semmi árkából: mindenütt újra egyenletesen sötét van, és abból, amerről a hangok jönnek, bizonytalan elrendezésben s időlegesen kibontakozik előtte a környezet, a szoba, ahol

* Így kért vizet a vak-süketnéma Helen Keller, mikor első ízben derengett fel benne újra a „water” szó elmosódott emléke.

fekszik. De szinte minduntalan újrateremtődve, hisz ismételten minden felcserélhető, behelyettesíthető lesz benne. Minden elmozdul és visszabilien.

Valaki köhint, valahol egy ágy vagy a padló megnyikordul, s ahogy lehunytt szemét riadozva odakapja, egy pillanatra látni véli saját felfénylő szembogarat. Nyugtalanul verdesnek a leszorított, összeragadt szemhéjak; lúdbőrözve érzi, nem tudja megakadályozni, hogy a szemgolyó fordulásával megint végigkaristolja a gyulladt hárttyát az üvegszilánkok legmélyebbre hatolt, maradék morzsája. Jobb kezét fölemeli, keze fejét nekitámasztja hátul a hideg vasnak, tarkójával odaszorítja, oly erővel, hogy a kézfej inán, az ereken fájón megcsusszan a bőr. Kínjában elhúzódik a szája, féloldalasan mosolyog. A környező világból kiszakadva az ember néha szinte boldogan elenyészni, homályosulni vélheti magát; s bár nemcsak elfogadni kész, vágja is szelíd semmisülését, nyilálló hiány támad benne — szűnőben tátongó üres, az elvonódó kapzsi éhe —: aki láthatatlanná válik, az maga sem láthat.

Azt az átkozott babkonzervet, azt végképp kár volt olyan mohón behabzsolni. Legalább megmelegítette volna — de hát nem volt hozzá türelme a sort kivárni. Láta pedig, mikor a pad szélére húzódv a hideg folyosón nagy sietve kinyitotta, hogy alvadt vörös zsírrögök vastag lépjében ülnek a duzzadt babszemek, s alóluk viaszos szalonnaszelet világít. Csakhogy fél-fél kenyeret kaptak hozzá — azt egyensúlyozta leleményeskedve a másik kezében —, s annak a jól-rosszul lekanyarított nagy falatjain oly biztatón olvadt szét a szájában, hogy még másnap sem igen kapcsolt: az ülhetette meg a gyomrát. Szomjas volt persze irgalmatlanul, de ugyan mikor nem volt az a naponkénti meneteléseken, ilyesmire oda se figyelt már.

Karfiol lett volna különben ebédre (vagy talán kelkáposzta?) ám alighogy betelepedett az ebédlőbe az elsőnek induló század, kiderült, hogy valami kemény hátú, púpos kis fekete bogarak úszkálnak a lében tucattjával, leállították az ebédosztást, s nagy hirtelenza ügyeletes tisztért szalasztottak valakit. A sebtében megejtett szemle s vizsgálat eltartott egy darabig, s kinn a zsörtölődő bakák élcelődtek a bejáródott rend felbomlásának megsejtésétől nekiszabadulttan, hogy a régi hadseregben biztos módszer volt ismeretes az efféle slamasztikába keveredett élőlények ártalmatlanná tételére: addig kellett főzni őket, míg csak jól meg nem puhultak, s ha már egyszer kiporciozva nem adtak életjelt magukról, arra való volt a

kanál, hogy a finnyásabbja ügyesen félretologassa tetemeiket minden merítéskor. Itt ilyen sose fordult elő, fel is forgatták alaposan a haptákban álló konyhát. Az egyik javításra váró tűzhely öblös bádogszekerényéből eközben pompás kolbászfüzerek kerültek elő megmagyarázhatatlanul, s mivel a hebegő-habogó konyhafőnök azzal próbálta kivágni magát, hogy az őrségnek tették volt félre estére, a kolbász azonmód meg is lett süttetve, s az őrséget váltásban berendelték a nem várt lakomára. Őreg este lett, mire ebéd fejében kiosztották a konzerveket, kinek mi jutott. Azt a babot bizony nem kellett volna befalni.

Kétszer is fölriadt ébresztőig, kábán kibotorkált a mosdóba a lidérces álmok elől, melyekben magatehetetlenül vergődött, akár egy csecsemő, megnedvesített tenyerét gyöngén a homlokához, arcához veregette, hogy azért mégse szálljon ki egészen szeméből az álom. Szaporán nyeldesve térfereggett sorakozó után — reggelire csak a seízü teát itta meg, a virsli-re rá se tudott nézni — a menetre készülődő bolyban: noha enyhe nyomást érzett a gyomra tájékán s általános rosszullét környékezte, röstelkedve pislogott az irodaajtó, előtt, végszóra váró, fegyelmetlen, elvetélt színészekként gyülekezők népes és lármás tábora felé, mely majd próbát tesz felmentést kicsikarni legalább mára, szedett-vedett, megtoldott panaszaival; sehogy se tudta rászánni magát, hogy közébük álljon: hogy is volna képes meggyőző lenni, ha egyszer tényleg oly nyomorultul érzi magát? Kevésnek ítélte az üdvösséghez ezt csak úgy simán kijelenteni, ugyan össze nem görnyedne az élnetetlenje a hascsikarástól — inkább igyekszik kihúzni magát. Különben is szabadságot kérni készül. Csak azért is megy a többiekkel.

Arra az egyre nem számított, hogy kutya nehéz napjuk lesz éppen, s főlölsleges önérzeteskedő nyakaskodásával most aztán minden hivatkozási alaptól is megfosztotta magát: semmissé ő maga nyilvánította szervezetete tiltakozását, ha egyszer menetbe állva titkolta, letörte. Fönn a hegyen — mert fogát összeszorítva fölvánszorgott — két roham közt már hiába ejtette el båtortalanul (mert a rimánkodástól viszolygott így is), hogy kíméltre szorulna, holott akkorra mintha kemény futball-labdára feszült volna a rekeszizma. Nem szánta volna képen törölni a pökhendi tizedest, aki lepuhányozva rendreutasította; útban lefelé bőszen magához ragadta a dögnehez gépfegyvert, amit felváltva volt szokás cipelni, s végig nem volt hajlandó kiadni a kezéből. Késő délutánra vergődött el az ügyeletes orvoshoz, bevette a Baralgint, és lefeküdt; egész nap egy fala-

tot sem evetr. Azt álmodta, duzzogó gyerek, aki makacsul le-
szegi fejét, s a háta viszket a dacos ellenkezéstől, üt-vág nyomban,
oly elkeseredett; hánykolódva valóban arra ébredt, hogy tarkóját,
nyakát, vállát dörzsölgeti önkéntelenül, és süt, feszül a bőre. Ket-
ten támogatták le a rendelőbe; alighogy megkapta az injekciót,
bágyadt, homlokáig felcsapó melegség öntötte el, s kiszáradva,
mint valami holdkóros, egy szó nélkül, révetegen föltápászkodott,
végigbotorkált a folyosón, s szinte bebukott a mosdó ajtaján;
annyi ideje se volt, hogy a fülkébe lépjen, épp csak megkapasz-
kodott a vízcsapban, és hányt, hányt rogyadozva. Oly elszántan
szorította a büvösen gyöngyöző csapot kétrét görnyedve, hogy hiá-
ba taszigálta durván a valahonnan pizsamásan történetesen éppen
akkor előkészülő soros házi ügyeletes, akinek hálátlan dolga a
mellékhelyiségek tisztán tartása volt, részeg disznónak vélt és ti-
tulálva, akit valamelyik városi lebujból citáltak ide kijózanításra,
nem tudta letépni róla. Jártányi ereje sem maradt, nemhogy szabad
kezevel szájon vágni, amit legszívesebben megcselekedett volna, far-
ral nyomta vissza egész testével ránehezdedve, s csak elkínzottan
végigmérte, aztán szó nélkül egy műanyag poharat kerített kime-
regetni az eldugult lavabót. A kijáró nyaklevest az illető aztán kis-
híján megkapta azoktól, akik őt letámogatták.

Szakadt róla a víz ott a csapnál, s könnyű volt és gyenge. Reggel
is; úgy érezte, bárki fél kézzel, játszva fölemelné, mint egy vézna
gyerkőcöt. Balszerencséjére aznap már hiába járult magabiztosan,
pecsétes felmentő papirossal az iroda elé, mert a nagy lögyakorla-
ton, akár félholtan is, kivétel nélkül mindenkinek meg kellett jelen-
nie. Bezsuppolták az uzsonnaszállító terepjáróba a sofőr mellé a
maródit. Ha már gyalog nem tud vagy nem akar menni, kocsi-
kázzon. Sértődött belenyugvással gubbasztott léggömbként szaba-
dulni igyekvő bendője nyugtalanító imbolygására figyelve a dudo-
ros fejű, kedélyesen szitkozódó sofőr mellett, aki virtuskodó élve-
zettel vette a szapora kanyarokat fölfelé a rossz hegyi úton.

Fölparancsolták, igen, a kölyök föl lett parancsolva abba a ro-
zoga teherautóba, ami a raktáruvvaron vesztegelt, a tornatanár, aki
egyben a felderítőcsapat tiszteletbeli vezetője volt, felparancsolta a
teherautóra, pedig előbb csak arról volt szó, hogy néhányan segéd-
keznek kihordani és felrakni a gálába öltöztetve már jó ideje ott
télbláboló díszraj felszerelését a felvonuláshoz. Kapóra jött, hogy
ott futballoztak a raktárépület tőszomszédságában, ahova a rossz
kerítésen odalátni, s némelyiküket még üdvrivalgásra is készített a

lefegyverző ajánlat, hogy ha fürgén elvégzik a berakodást, velük tarthatnak. Hiába húzódozott volna a kölyök — mert hiszen a csapata veszésre állt — vonakodását az általános lelkesedés elsőpörte. Végül is miért ne furikázhatnának egyet ők is végig a városban a tömeg koszorúzta széles utakon! Az iskola felderítőcsapata nyerte ugyanis tűzgyűjtásban, sátorverésben, számháborúban meg néhány sportágban jeleskedve a vándorzászlót, mely az őrsök sárga bojtos zászlóival már oda volt készítve a raktár vasajtájához, ez volt a belépő ahhoz, hogy a legtalpraesettebb csapattagokból verbuválódott raj büszkén végighordozza tróféáját az ünneplő városnép előtt a fáradhatatlan többiek képviselőjében. Szöveget üthetett volna persze a sebtében odaintett póttagok fejében, hogy hiszen az eredetileg kiszemeltek vasalt egyenruhában, kifúrt vadgesztenye szorosra húzta kendővel nyakukon cihelődnek, nekik így, szutykosan, tornacipőben aligha lehet sok keresnivalójuk odafönn, a tömeg kedvelt tekintete előtt. De kit a lázas izgalom, kit a gyerekes bambaság, a kölyköt a morcos szabódás, egészen elvakított. A kapkodás meg erre a velük kalkuláló mentő ötlet abból származott, hogy az utolsó pillanatban kaptak észbe: a csapat táborozáskor rendszeren használt sátrai közül valamelyik toldozott-foldozottal hivalkodni talán mégsem illő (az egyetlen valamirevalót a technikatanár kikölcsonözte, s elfeledte visszavinni), marad hát egy véletlenül kezükbe akadt bontatlan, tágas parancsnoki sátor; csakhogy annak a merevítő rúdjai külön vannak elcsomagolva, s valahol nyilván elkeveredtek, mert hiába forgatják fel értük az egész raktárt. A járműoszlop üzemi brigádokkal, táncegyüttesekkel a fedélzetén már, úgy lehet, összeverődött a gyülekezőhelyen, indulásra kész, s ők még mindig azzal bajlódnak, hogy az anyag hajlatait szépen őrző zöld ponyvát az alkalmatlan, kisebb méretű régi rudakkal feltámogassák, a kamaszok izzadtan sürgölődnek; ráadásul ez a sátor jóval szélesebb a tervezettnél, elfoglalja a teherautó egész rakodóterét, nem is bogozhatják a köteleket máshová, csak az oldalfalak alatt átbújtatva, s hogy fér el kétoldalt a raj?

Szóval ez volt az ő dolguk: egyszerre ott találták magukat a sátor füllelt homályában, párban kuksolva szorongatták a tartórudat elől-hátul (ő, hogy irigyelte a kölyök a Molnár fivérekét, akiknek több eszük volt: végül egy óvatlan pillanatban odábbálltak, úgyhogy muszáj volt Robit is sátortartónak megtenni, pedig ő egyenruhában, lenyalt hajjal a díszörségre volt odarendelve), a sátor gerince alatt végigfutó hevenyészett kötelet feszítve. Jócskán

megkésve rajtolnak, úgy hitték, nem is bánta volna, ha végképp lemaradnak, s lefújják az egészet; egy félreeső téren — az aprócska, vászoncsíkokkal hat részre osztott hátsó ablakon a kölyök nem tudta kivenni, hol — sokáig vesztegeltek, hogy már elunták a nyakukba szakadt mulatságot. Aztán egyszer csak elindultak, a sátor előre-hátra ingott a zökkenőknél, sebesen gurultak sima úton, majd valahol lassabb tempóra váltott a tehergépkocsi, már a díszmenetben, s a kis ablakban a járókelők kavargó színfoltjai úsztak el ferdén. Többször megrekedt a menetoszlop, legtovább a főút előtti csatlakozáskor. Akkor vette elő a két nagyobbik a „dunsztot”, ahogy heherészve, kajánul összenézve mondták, úgyhogy a kölyök előszörre nem is értette világosan, bár azt tudván tudta, hogy azok ketten suttyomban bagózni szoktak. Felpúposított markukba fordítva a cigaretta parazsát felvillanyozva fürkészték, nem tódul-e ki árulkodón a füstgomolyag, amit apránként eregettek ki, felváltva slukkolva, a szájukon, orrukon. Ők ketten ily módon kedélyesen pöfékeltek, a sátrat tartani maradt Robi elöl és a kölyök hátul. A rejtkehely gyorsan megtelt dohányfüsttel, marta a szemét, fulladozott tőle, de nem mert rájuk szólni, még riogatni se riogatta őket, inkább az ő torka is elszorult, mintha cinkosuk volna: baj lesz belőle, ha rajtakapják őket. Robi kiállhatatlanul nyűgösködött végestelen-végig, hogy hagyják már abba, menjenek ők is tartani, ahogy ki lett adva, mert ő márpedig igenis el fogja engedni, és meg lesznek mondva. Legalább az tartaná rendesen!

Őt különben se szívelhette, tulajdonképpen haragban lennének a hattyú miatt, ha nem lett volna muszáj kibékülniük; így aztán, ha csak lehet, kerüli, mert bosszúálló nem akar lenni, de amit művelt, soha meg nem tudja bocsátani. A hattyút sperlemezből vágta ki lombfűrészszel technikaórán; eredetileg az lett volna a feladat, hogy az osztály egy képzeletbeli farmot népesítsen be ugyancsak sperlemezből készült talpacskába állított háziállatokkal, ki milyenek a körvonalait másolja ki otthon valahonnan, de mivel fölöttébb sokan jelentettek be valamilyen vadállatot, hát a telepet megoldották egy képzeletbeli állatkerttel, szabad kezet kaptak az állatok megválasztásában. A kölyök mindjárt hattyút gondolt csinálni, volt is egy szép rajza valamelyik könyvében, egyetlen vonalból éppen, meg különben is tetszett neki, ahogy a vízben siklani látta, az nagyon. Örült, hogy lehet; akárhogy töprengett, azt azért nem tudta volna eldönteni, hova sorolható: háziállatnak nem háziállat biztosan, de vadállat sem lehet, ha sziszeg is az őt háborgatókra,

mint a réten a libák: ugyan hol is kiknek volna szíve vadászni rá. Nehéz volt kivágni, csupa hajlat, csupa ív, törtek rakásra a gyöngelombfűrész-élek, ahogy nyelve hegyét picit kidugva elmerülten, kedvtelve dolgoztatott. Azt is eltervezte, a két szárnyat külön is kivágja, s kétoldalt ráragasztja, még szebb lesz úgy. Csakhogy közben, hiába vigyázott annyira (talán épp azért), az utolsó él, mihelyt az első húzást megtette az egyik szárnyon, eltörött. Segélykérőn körültekintve látta, Robi már be is lakkozta paripáját, s él maradt előtte bőven; majd tőle kér. S tette oly szabadon, hogy már nyúlt is érte közben — ám a gyerek hörcsög módra utánakapott, nem adok, senkinek sem adok, hörögte, s oly szerencsétlenül találta meglökni a megrökönyödött kölyök karját, hogy annak a kabátujjához valahogy odaragadt a frissibben lakkozott lovacska. S ahogy ő felfortyanva le akarta szedni, megtörtént a baleset: kissé odanyomta a munkasztalhoz erősített kis talphoz, s a farka bizony egyből letört. A lovam, a lovam! — és Robi már, észveszejtő gyorsasággal ott teremve, vadul gyúrta, markolásza a kecses hattyút, egy roppantással a nyakát, s hogy a csonka test zárt idomát tovább nem apríthatta, a nyakát tördöste diribdarabra. Akármilyen — de a hattyú, a hattyú! Annak épsége mindennél, az ő testi épségénél is fontosabb! Csak azt, azt ne bántotta volna! Több se kellett, egymásnak estek, ki hol érte. Büntetésből újra ki kellett vágniuk otthon a figurákat — kinek-kinek a másikat. Ezt szabta ki rájuk a technikatanár. Noha nem érezte magát bűnösnek, egye fene, a kölyök megcsinálta. Versenylovat még hozzá. De hogy micsoda förtelmet kapott cserébe, arról jobb nem beszélni: nem hattyú volt az, csak valami görbe nyakú gúnár.

Tartsd rendesen azt a rohadt rudat, ne rángasd! — így förniedt rá ott a sátor mélyén a kölyök, mert nem győzte tovább cérnával, a harsányan bömbölő hangszórókat is túlharsogva, miközben odakinn, egy karnyújtásnyira tőlük, a kiválasztottak mellüket kifeszítve álltak az ünneplő tömeg fölé magasodva, s repült velük a kibontott, büszke sátor. A két kamasznak ekkorra azért kezdett főnni a feje, hogyan oltás el a körmükre égett cigarettacsutkát. Ha a padlón nyomják el, féltek, még majd felfedezik lerakodáskor, elől pedig ott magasodik a kabin; egyikük gondolt egyet, s a meglepetésében bénán készséges kölyök kezébe nyomta, hogy dobná ki hátul. Elrémult, habozott: olyan kicsi a rés az ablakocskán, s jó egy méter van a rakodótér hátsó faláig, ezt valakinek gyakorlottan megpöccintenie kéne. És a megveszekedett sápitező — pedig hát a

dohányosok már csak unalomból is föltápáskodtak volna — épp most elégelte meg a zsibbasztó kötelességet: azért se tartom, ki akarok menni, engem oda kell állítani; annyit se érve föl ésszel; hogy többek között az ő fejére fog roskadni a sátor, csapot-papot hagyva ráncigálni kezdte elől a villámzárat. A sátor egy percig még csodamód állt, s a kölyök ösztönszerűen nyúlt volna a másik rúdért, ha hosszában átérné, hogy réműletében megtartsa egyedül akár, de kezéből kirepült az égő cigaretta, amiről közben egészen megfeledkezett — megég a sátor, kiégeti, jaj, lángba borul minden! —, ahogy horpadozni kezdett a vászontető, amit a madzagoknál fogva ráadásul kívülről is, pánikba esve, kétségbeesetten rángatni kezdett a díszes társaság, s hirtelen támadt dühében (azzal sem törődve, hogy az ő rúdja is, melyet a világért el nem engedett volna, jócskán megbillen) képen törölte a szakadárt. Még jó, hogy amikor a szégyenteljes dulakodásra sor került, már ritkuló sorok közt haladtak, és a két kamasz — merő büntudatból — valahára szétnyomta az egymásnak borult két tartórudat, s közös erővel úgy-ahogy kisimult gondos művük, melybe annyi indulat, vettetett, önzés, dac szorult.

A raktárudvaron — mert a Robi által beárult bagósok, akik majd az igazgató előtt felelnek csínytevésükért, elrebegették, hogy emezek ketten összeverekedtek (még a hatyút is belekeverték, mert valamit hallottak felőle), s a kölyök kezdte — a tornatanár odaállította őket kettőjüket egymással szembe. Gyerünk, keverj le neki egyet! — Robit biztatta így; majd elveszi ő a kedvüket a kakaskodástól: add vissza neki itt helyben! Addig-addig, a mind jobban ziháló gyerek, röstelkedve bár, de arcul legyintette. Még így is csengett belé a füle. Most te vagy soron, és erősebben aztán! És a keze, szinte akaratan kívül, irtózatosan visszaütött.

A katona aléltan csak annyit látott — s közben elharapott káromkodás ütötte meg a fülét —, hogy valami elébük hengeredik az úton (kecske vagy mi az ördög?), a sofőr hirtelen belcaposott a fékbe, és félrecrántotta a kormányt. Ő karját felkapva billent neki a szélvédőnek, homloka épp csak hogy nekinyomódott, de a (nem valami előírásosan) maga mellé állított puskát is, mivelhogy a jobb kezét bugyután rajta tartotta, magával rántotta, s a csöve nekikoccant az üvegnek, beütötte. Mosták vízsugárral, megfesteni próbálták, napok óta kapargatják erős fényben az üvegmorzását a szembogara mellől, injekciózzák a gyulladt szaruhártyát. Lőttek a szabadságnak.

A katona egy vaságyon fekszik felpárnázott, bebugyolált fejfel. Keskeny folyosó választja el a szomszédos ágyakat: amennyi helyet az éjjeliszekrények vesznek el. Jobboldalt áll az övé, rajta pohárban víz. Az ablak is jobb felől van. Mostanában csak ketten fekdtek a szobában, de tegnap a szobatársát is hazaengedték. Vajon itt valahol lehet-e az az undok, aki a mosdóban oly gonoszul nekirottott?

Az idő részei végképp megcsomósodtak vagy megüledtek, mint vastag por gyér esőben; levesek, teák, injekciók, rossz és jó szagok ékelődtek a kábult virrasztás és a fárasztó szenderegés terpszekedő órái közé. A szoba mennyezete hol lehet? Oly magasane, mintha zsiráfoknak készültek volna jászolokat elhelyezni körül a falakon, vagy csak annyival a feje fölött, hogy felnyújtott kezével már-már meg is érinthetné? S a szomszédos, üres ágyhoz most biztosan egy nagy testű nő közelít súlyos, puha léptekkel, maga elé nézve, végigdől rajta ruhástul, nyitott szemmel fekszik ott, és mosolyog magában. Minden folyton átváltozik, s neki magának is mintha fogyatkozás és növekedés nélkül, oszthatatlan változatlan-ságában is kicserélődhetne mindene, törpe és óriás, nem is csak váltakozva: *egyszerre*, és zavartalanul az lehet, mert semmi sem szorítja, semmi sem feszíti.

Valamely órában egyszerre szökőárba szabadul a köré testesült semmi: jelenvalóságában válik hirtelen ingataggá, lendül meg feneketlen térségek felé az addig kivehetetlenségében képlékeny szobabelső. Viszik vele az ágyat (vagy talán valami hordágyra hengerítették előzőleg?), úgy érzi, hurcolják, toloncolják némán, sebesen, s iszonyatos félelem szállja meg, feltolul benne valami megnevezhetetlen; iszonyatos félelem, attól előbb, hogy ismeretlen erők ragadták el rajtaütésszerűen, vonszolják eltökélten, s szinte egyszerre attól, hogy e vak erők számára ő maga még *sincs*: elejtik, elejtik, föl csak ezért kapták. Hollétét igazából valahol mélyen változatlanak észleli, lénye és léte konglomerátumának csupán a nyugalmi állapota bolydult meg, mely addig — észrevétlenül — éppen a folytonos átalakulás foglalatú volt. Tünetmentes rosszullét; *valahol* van, ez a szörnyű, mert így *bármi* megeshet vele, s *egyszerre* szenved mindkettőt: azt, hogy általa át nem látható indok tépi ki abból a minden irányban terjeszkedő tetszőleges seholba, s azt is, hogy senki által nem tudottan árvul, fagy bele nyomban ebbe a kiüresedő valaholba. Itt vagyok, itt vagyok; akárhogy is, jelt kell adnia! Riadó!

Próbariadó esetén — ami mindig kilátásban van, bekövetkezése nap mint nap holtbiztosan a következő napra várható, mikéntjének altató latolgatása közben épp ezért a lehető legváratlanabb pillanatban fúvatik meg —, ha egyáltalán eszébe jut ilyen eshetőséget tisztázni, szentül hitte volna addig, a betegeket nyugton hagyják, a fekvőbetegeket legalábbis, hiszen képtelenség lenne elvárni, hogy az idő ellen kerekedett efféle általános kavarodásban, amikor előadódhat oly fordulat is netán, hogy a folyosóról kigördített könnyűágyú elakad a kaszárnyaépület fél szárnyal kitárt ajtajában a beözönlők meg a kifelé teljes fegyverzetben vágatók örvénylő hullámtörésben, egyúttal el is torlaszolva sietős útjukat, s ebből (később megemésztendő okulásul) dühödt tülekedés támad; valamely alakulatnak, mikor szakácsok, szanitécek is fegyvert ragadva alakítanak mozgókórházat s mozgókonyhát, az legyen minden — nem is túl egyszerű — dolga, hogy őket menekítse biztonságos helyre, annál kevésbé, hisz nekik aztán nem sok hasznukat vennék a rövidke készütségben. Az igazi riadó persze más lapra tartozik, s akkor ehhez nyilván a járó betegek is elegendők.

Földrengés! — villan át rajta hidegjelősen: dohos barlangok boltozatán rettenetes zajlása indul meg az összenőtt gránitlapoknak, s ő alább-alább, összébb-összébb préselődik, a megnyíló semmiben. Hevesen oldalt fordul vagy fordulni igyekszik, a szomszédos ágy felé nyúl kál — a levegőt markolássza. Egyáltalán sikerül-e valóban megfordulnia; oly kicsire zsugorodott. Szólni próbál minden erejét összeszedve, de nem jön ki hang a torkán, *nem bír* beszélni, hiába verődnek benne ide-oda valamiféle szavakhoz, szótagokhoz hasonló mozdulatok, rémületében kiáltana, sikoltana, de csak annyit ér el, hogy valami erőlködve gyűrődik, rángatózik valahol benn, valami öklendezésbe fordul ki bennsője mindenestül, de néma, néma, hisz senki se mozdul körülötte, nem éri kéz. Jelt kell adnia mindenáron — meglökni valakit, valamit, fülrepesztő zajt csapni bármilyen módon! Nyöszörögni bár — s a tüdőben csak a levegő van, csak a levegő, s levegő! Egy irtózatossá rándulással ütődés nélkül valami hűvösbe ér, merül; rúgkapál, fetreng, mindkét kezével csapkod ott, hadonászik, s karját hiába érzi szinte természetellenesen megnyúlni, hiába tátog, ficáncol, senki sem veszi tudomásul a segélykérést. Akkor a keze — s erre mindkettővel odakap — valami *idegen, létező, tapintható* dologhoz ér egészen váratlanul; beledermes. Puha és kökemény egyszerre az az anyag, a semmi száraz, *fehér* rostos burka,

melyen, bár benne van, *kívülről* mutat. Letépni, letépni, letépni szemérről a pólyát!

Zsákot húztak a fejére, zsákba tették, mint azt az eltévedt kismacskát végül, melyet ő talált, ajnározott, s aztán csak kölykezett szakadatlanul; a vak macskakölykeket a kert végében elföldelték, s ő egyszer megkereste a helyet: a tetemekből, melyek egykor a föld mélyébe kerültek, így tanulták az iskolában, egyszer, sokára, kőolaj lesz, raktára régi fénynek és melegnek; mikor, vajon mikor lesz belőlük, mennyi időnek kell eltelnie, hogy az alig élt szegény kiscicák testéből, mint kánikulában a járda lapjai közt a szurok, fortyogó fekete hólyagot vessen, legalább egy gyűszűnyi buborékot, a dús olaj?

A világ legegyszerűbb dolga: álarcot közönséges bolti papírzacs-kóbból fabrikálni. A kézenfekvő ötlet (tisztára egyedül) a kölyök fejében támadt, amikor a kisdíákok azt a feladatot kapták, hogy a közelgő karneválra csináljanak (vagy átalakításhoz, kicifrázáshoz szerezzenek) valami maskarát, amelyet aztán majd magukra öltenek a városban a felvonuláson. Egy hetrefüles Zsuzsika mintás keretű, áttetsző színes papírral beragasztott papírszemüveget biggyesztett pisze orrára (vékony gumi tartotta hátul), mások készen vásárolható műanyag Miki egér-pofa hegyébe nyomtak csákót; volt, aki kócból bajuszt, szakállat sikerített magának (egy kisfiú jobb híján úgy pingálta föl a saját képére), volt, aki szedett-vedett régi ruhadarabbal állított be. A kölyök fogta a nagyobbfajta, barnás bolti zacskót (talán éppen az volt, olyan volt, amibe kukoricalisztet mért a flegma boltos gríz helyett, s nem elég, hogy ezért egyszer szégyenletesen vissza kellett vinnie, mikor otthon kiderült: most meg kevesebb volt jóval, s oly unottan csapta oda a mérlegre, mikor megint elébe somfordált szepegve-szörtyögve — a csacska nép a pult mögött maga se tudja, mit akar, okvetetlenkednek itt az idejét rabolva, ő meg csak hozza, mérje; hiszen megkapják úgysis, legfeljebb nem azt s nem annyit —, hogy ő a pult bástyája tövében legszívesebben elsüllyedt volna szégyenében: talán, talán nem is jól kérte), két ovális ablakot vágott rajta a szemeknek (kissé távolabbra álltak egymástól a kelleténél — ezt csak a városban vette észre, amikor utcahosszat a fejére húzva viselte már —, így aztán szétfelé kancsalított benne, mint a halak: mintha környes-körül a rendesnél többet látott volna rajta keresztül a világból, az utcaneptől, csak éppen az maradt félig, meddig takarva, ami az orra

előtt volt, az út, úgyhogy kacsázva lépdelt, mint némely bumfordi állatok), egy keskeny, hosszú papírszalagból háromszögletű, kiálló orrot formált, pirosra-kékre befestette tört vonallal hosszában csipkézve, s a tövénél visszahajtva rávarrta cérnával a zacskó-arc közepére (merthogy a ragasztásban nem nagyon bízott). Vigyori száját kanyarított nagy kapafogakkal; a fülek eleve adva voltak a papírzacskó visszahajtott, kemény sarkai által, csak egy-egy csigavonal kellett rájuk, átellenben a másik fordítottja. (Töprenkedett, kifúrja-e gomblyukasztóval oldalt, ahol a két füle tényleg van, de elvetette, mert a maszkon a két lyuk valahova a pofacsont tájé-kára esne, s ott semmi, de semmi helyük nincsen.)

Párosával begyalogolt az osztály a korzó tövébe, a szomszédos parkból kigyózott elő a felvonulók menete nagy csinnadrattával, s mielőtt közübük álltak volna, a kölyök sebtében nyélbe ütötte azt is, amin már odamenet morfondírozott — hogy talán az álarc révén, bármilyen elégedett is vele, mégsem fog eléggé átváltozni, merőben mássá lenni —: kibújt a Halszalkás zakójából, s kifordította, úgy vette magára. Telitalálat volt ez a húzás: a kabát bélése rozsdabarna, a kabátujjaké halványsárga bélésselyem, s a kézelőnél, a gombok mentén, ahogy levarrták, végig a szövet paszomántja! Vidoran tekingetve ballagott karnevál sok pöttöm hercege a menetben, hisz oly mulatságos figurák lettek így ismerősen is, hiába próbálták az osztályban annyiszor magukra a maskarát illegve: most ki-ki az illető utánozhatatlan tartását látta átruházva egy mesebeli lényre; ujjal mutogattak egymásra, kacarászva úgy cammogtak ide-oda ingó kobakkal. Derült a nép, a sorfal. Észrevette lassan, mily nehéz tájékozódnia a szétálló periszkópon, de megrészegette őt is a felfokozott iramú kavalkád. Aztán valami torlódás támadhatott elől, vagy pedig hátul rontott be a sorba szokás szerint néhány vásott kölyök lökdösődve, az egymásnak taszított testek messze gyűrűző hullámmozgásának elindításában lelve örömet: a menet valahogy felgyorsult, összeakadtak a lábak, egymásnak vetődtek a vállak, elvétődött a lépés, s a kisebbfajta kavardásban — a maszk már ide-oda csúszkált az arcán az egyensúlyvesztéstől, s szaggatott foszlányokban kezdett ugrálni előtte a réseken az embersokaság — valaki egyszer csak odanyúlt simán, és leszakította Cyrano-orrát. A zacskó erők anyaga nem szakadt el, csak a sisak fordult el egészen a rándulástól. A kölyök szeme elől hirtelen minden eltűnt, világtalanul botolva bukott előre az

többi gyerek is el-elcsászkal, s ő térült-fordult, áthordozta ruhácskáit, kis cókínókját a kölyökhöz. A kártyaspílerék is csak akkor figyeltek fel rájuk, amikor vacsora után (Rózsika odaát vacsorázott) leragadó szemmel elfészkelődtek; a kölyköt elnyomta a buzgóság a jó melegben, arcán a lepkeszárny-fuvalatokkal oly meszsziről értek el hozzá a rekedt hangok, hogy csak sokára értette meg, róluk kettőjükéről beszélnek; mikor ilyesmi ütötte meg a fülét: „Nézd csak, nézd a kis lóköttöt!"; pedig előtte ez is neki szólt már, most egyszerre visszahallotta: „Vigyázz, öcskös, agyon ne nyomd (vagy szorítsd?) a picikét!" És hahótáztak.

Kicsire összehúzódkodott a hirtelen rászakadt sejtelemtől, hogy talán valami rosszat, tilalmast műveltek, pedig azok semmit se csináltak velük azután, csak verték tovább a blattot. Összebújni csak jó lehet, és hiszen otthon is mondták neki, hogy egyszerre lesznek bent, tartsanak össze. Miért avatkoznak mindig bele mindenbe ilyen undok pasasok?

Amit nem ismernek, azt is, a felnőttek mindent tudnak; ó, milyen siralmas lehet! Kis szíve lapulva vert.

Azt a barátságos fiatalembert kedveli, mert útbaigazította, s szomjasan itta mindig, amit afelől hallott, mi miből keletkezik, hogyan megy végbe és miért, az eső, a szél, a tűz, a tenger, a föld. a csillagok lélegzetállító törvényei megbabonázták. De honnan tudják (s ha tudják, miért tűrik) rendre a nem tudhatót, hogy mi után mi fog következni a lélekben, a gondolatban? Piócák!

Alighanem először vitték el, életében először láthatott mozgóképet akkor a nagyfényi moziban: páholyba váltottak jegyet, leghátul egy küszöbnyi emelvényen, melyet lepattogzott festésű, mellig érő kék deszkapárkány választott el a nézőtértől, az első sorban. Előzetesként a tengert mutatták — víz alól is! —, csodálatos volt! A fény titokzatos négyszögében füvek ingtak, hajladoztak, egészen közelről, s szétrebbenő halrajok alatt kövek közé hatolt velük a tekintet; s aztán karcsú bűvárok lebegtek súlytalanul, hátukon kettős palackkal, pislogtak a nyakat eltűntető sisak ablakán, miközben buborékok rajzottak elő belőle csapatostul felpördülve. Kezükkel mutogattak, e jelekkel — ezt súgva magyarázták neki — odalenn értekezhetnek, segílyt kérhetnek a bajba jutottak.

Aztán jött a film, érthetetlen és hosszadalmas, hol ez, hol az: arcok, lábak, utcák; sokáig forgolódtak, karattyoltak a színészek, néztek merőn felé, és hol áradni kezdett a zene, hol abbamaradt.

Egyszer csak Apókája a vállára tette a kezét: „Ez csúnya, ezt ne nézd!”, és lenyomta a mellvéd mögé. Engedelmesen guggolt. Villódzó fények, árnyak szűkültek, tágultak valahol a feje fölött, homályos, elriasztó indulattól fűtött szavak csapódtak hozzá fojtottan, rejtelmes szünetekkel. Szíve gyorsabban kezdett verni: ez így együtt valóban ijesztő volt. Szinte önkéntelenül mozdult picit arrább úgy, hogy szeme egy vonalba került a fény egy eltévedt nyalábjával, s önkéntelenül dőlt előre: a deszkán kis kerek lyuk volt egy csomó helyén. Azon át követte a jelenetet, melyet oly elmerülten néztek fölötte, észre se vették, hogy leskelődik.

Egy férfit és egy szép nőt látott, hol együtt, hol külön, vagy épp csak az arcukat. Valahogy össze voltak fogódzva nyomban aztán, birkóztak vadul és mégse haraggal. Végül szóltak, hogy nézheti tovább.

Később még egyszer lenyomták szelíden; s ő szolgálatkészzen tapadt a részre. Ugyanazt a férfit látta ugyanazzal a nővel. Megint valami hasonlót műveltek, tompa volt a hangjuk; majd egy nyitott szárú olló külön az asztalon, és ismét dulakodtak, egy kéz odanyúlt; de már vége is volt. Visszaülhetett megint, és nem nagyon értett semmit. Legfőképpen, hogy ilyesmit *lát*ni szörnyűbb lett volna, mint a mellvédnek fordított arccal hozzáképzelnéi valami igazán rettenetes elgondolhatatlant.

Mégis szólhatott valaki, vagy talán a rikácsoló ápolónő különben is benézett volna, mindenesetre Rózsikát villanyoltás előtt visszaparancsolták, s a kölyöknek fájt a szíve. Csuklóját leszíjzták, a bokáját is; ahogy kigatyára vetkőzve felfeküdt a hűvös asztalra, didergett, s a furcsállott redőket gondolta magára, amik a megfeszített széttárt karú, sebzett testén láthatók. Egy maszk ereszkedett az arcára puha árnyként, mint valami nagy, elnyomorított bögre, egészen a szeméig ért; s számolnia kellett. Nem mert nagyokat szippantani a mentolízű levegőből; már nagyon sokáig számolhatott, amikor szemébe vöröslött az égő, valamit rosszállóan sutymorogtak fölébe hajolva, s aztán hirtelen újra ráborult szájára, orrára a maszk. „Ez malackodott Rózsikával”, biztosan ezt beszélték meg odafönn fontoskodva, ködlött föl benne a rásütöttek közül a különös esti szó, mely akkor nem ért a tudatáig, és már átcsapott rajta a hajnali sürgés-forgás álmoképe, amikor disznóöléshez készülődtek náluk. Egy, kettő, három...

„Wah-wah” — valami ilyesfélét motyog maga elé a katona. A

párna alatt a lepedőn siklanak végig kutató ujjai, egy pillanatra úgy tűnik neki, mintha egy kulcsnak kellett volna ott lennie, amivel valakit valahol bezárt, s most elrejtette. De ő maga hökkenne meg legjobban, ez is végigfut rajta, ha hozzáérne a kulcs hideg testéhez. S nem is talál mást, csak egy konzervnyitó akad a kezébe, ami valahogy az ágyszél meg a matrac közé szorult; meg valami parafadugó törmeléke. Azt morzsoigatja hanyatt fordulva.